

Rozhýbaný kraj

Október / 2019

Posila na župnej škole

Sestry Veldákové sa síce rozlúčili s profesionálnou kariérou, no tretry na klíncec rozhodne nevešajú. Od septembra vedú mladých bežcov na Strednej športovej škole v Košiciach.

Šanca ťažiť z polohy medzi Čínou a EÚ

Náš kraj má príležitosť byť súčasťou novej obchodnej cesty medzi Čínou a Európou. Pri Košiciach by mohlo vzniknúť viac než 5 000 nových pracovných miest.

Pät'desiat rokov

Tomáš Garrigue Masaryk raz povedal, že naša demokracia by potrebovala 50 rokov nerušeného vývoja a potom by sa o nič nebál. Ako vieme, nestalo sa. Vtedy sa už nad Európou sťahovali mračná a demokratický vývoj sa prerušil. Kľučku si v našich krajinách začali podávať totalitné diktatúry. Na demokratickú tradíciu sme nadviazali až v novembri 1989.

V tieto dni si pripomenieme tridsať rokov od Nežnej revolúcie. Aj na východe sme zaplnili námestia a štrngali za slobodu. Boli tam aj moji rodičia, ich odvahu aj odvahu všetkých, ktorí vtedy išli von riskovať úplne všetko, si veľmi vážim. Tých tridsať rokov demokracie bolo turbulentných.

To, že žijeme v pokoji a životná úroveň nám rastie, aj keď sem na východ sa plazí pomaly, je veľký dar.

Rastislav
Trnka

predseda KSK
rastislav.trnka@vucke.sk

Azda mnohí, pod ťarchou odhalovania prerastania štátu a mafie, nad demokraciou lámu palicu. Potrebuje ešte tých dvadsať rokov, aby sa nám demokracia dostala pod kožu. Ja, aj sestry Veldákové, ktoré po skončení atletickej kariéry pracujú pre našu župu, sme z generácie, ktorá sa mohla nadýchnuť demokracie a využiť jej lákadlá. Prečítajte si rozhovor s nimi.

To, že žijeme v pokoji a životná úroveň nám rastie, aj keď sem na východ sa plazí pomaly, je veľký dar. Preto sa snažím dôveru v demokraciu posilňovať rozhýbaním nášho kraja. Prečítajte si, čo sa nám podarilo v školstve, sociálnej oblasti, cestovnom ruchu.

Príjemnú jeseň a držme si palce. Tých dvadsať rokov nebude ľahších.

Obsah

Kraj rozširuje sociálne služby

Nový spoj do Maďarska

Ak pracujete alebo študujete v Košiciach, ale bývate v Maďarsku, uľahčili sme vám dopravu. Z Košíc do Hidasnémeti vás už vozí nová priama autobusová linka. Vďaka nej sa s jedným prestupom dostanete až do Miskolca.

str. 9

Zavádzame služby, ktoré v našom kraji chýbali. Vznikajú požičovne zdravotníckych pomôcok, prvé autistické centrum s celoročnou pobytovou formou a zariadenie pre ľudí s duševnými chorobami a poruchami správania. Opatrovníkom v domácnosti doprajeme oddych, o ich príbuzných sa dočasne postaráme.

str. 10

Tokaj na sto spôsobov

Unikátna vinárska oblasť nemusí priťahovať len milovníkov zlatého moku. Výborne tu zrelaxujú aj nadšenci cyklistiky či bežci. Na Tokaji je čo obdivovať počas celého roka. Vinice si môžete pozrieť aj z 12 metrov vysokej vyhliadkovej veže, z ktorej budete mať vinohrady ako na dlani.

str. 13 - 14

Rozhovo

so sestrami Veld'ákovými

Rodičia, rozhýbte sa s deťmi.

Sestry Janka a Danka Veld'ákové po skončení svojej úspešnej atletickej kariéry učia na župnej škole. Trénujú na Strednej športovej škole v Košiciach, spomínajú na svoju pretekársku kariéru a radia, ako viesť deti k športu, či kde v okolí Košíc relaxovať.

Prednedávnom ste ukončili dlhú športovú kariéru. Ktoré preteky vám z nej najviac utkveli v pamäti?

Janka: Určite k nim patria Majstrovstvá sveta juniorov v Santiagu de Chile. Boli to moje úplne prvé veľké preteky. Skoku do diaľky som sa vtedy venovala len rok a hneď som išla na také dôležité podujatie. Nevedela som, čo môžem od seba očakávať a nakoniec to dopadlo dobre. Dostala som sa až do finále. No a potom, samozrejme, všetky olympiády.

Danka: Takisto olympiády. Majú neopakovateľnú atmosféru. Športová dedina, v ktorej sú všetci športovci, zanecháva vždy hlboký dojem. No a potom Halové majstrovstvá Európy. Či už v Paríži, alebo Turíne, na ktorých som vo svojej disciplíne, trojskoku, získala bronzové medaily."

Ako ste na konci svojej pretekárskej kariéry spokojné so súčasným stavom slovenskej atletiky?

Danka: Je to stále ťažšie a ťažšie. Predovšetkým chýba infraštruktúra. Podmienky na tréningovanie sú horšie než v našich začiatkoch. Štadióny sa rozpadávajú. Stále treba hľadať nové možnosti na regeneráciu a prípravu. Preto je pre atléta veľmi dôležité mať za sebou zdatného manažéra, alebo fakt veľmi ochotného trénera. A, samozrejme, aj ďalších ľudí. Bez tohto zázemia to v súčasnosti určite nejde.

Kedy ste začínali s atletikou?

Janka: Ako deväťročné sme sa dostali v Rožňave do atletického klubu. Brali doňho síce od desiatich rokov, no my sme boli také živé striebra, že si nás tréner vzal pod svoju ochranu. O serióznom štarte našej atletickej kariéry sa dá hovoriť po príchode na športové gymnázium v Košiciach.

Kedy by ste odporúčali rodičom dať dieťa na atletiku?

Danka: Určite v šiestich, siedmich rokoch. Nehovorím, že sa treba hneď špecializovať na nejakú disciplínu. Skúšať viaceré disciplíny ako napríklad beh, či už šprint alebo vytrvalostný, hod, skok do diaľky a podobne.

Janka: Atletika je na začiatok dobrá pre všetkých. A je úplne jedno, či z dieťaťa nakoniec vyrastie futbalista, gymnasta či basketbalista.

A v akom veku by sa dieťa malo začať špecializovať na nejakú disciplínu?

Janka: Myslím si, že v pätnástich, alebo štrnástich rokoch. V tom čase už tréner vidí, akým smerom by sa malo dieťa uberať. Ale odporúčam sa ešte stále venovať aj viacboju. Od šestnástich a sedemnástich rokoch by už mala prísť špecializácia na jednu disciplínu.

Ako často by mali deti trénovať, keď majú od desať do štrnásť - pätnásť rokov?

Danka: Dva až trikrát týždenne po hodine, hodine a pol. My máme deti od šesť po trinásť rokov. Mladšie trénujú dvakrát, staršie trikrát týždenne.

V súčasnosti je aj dosť veľký problém motivovať deti k športovaniu. Čo by ste rodičom odporúčali?

Janka: Pre deti sú rodičia veľkým vzorom. Aj keď to majú v práci ťažké, mali by si na deti nájsť čas. Spolu s nimi si niečo zahrať, zašportovať. Proste, aby dieťa videlo, že toto je správny a ich životný štýl.

Ako ste sa rozhodli, že zo športovej kariéry presadnete na trénerskú a učiteľskú?

My sme vedeli, že chceme po skončení našej pretekárskej dráhy robiť niečo s deťmi. Trénovať a učiť telesnú výchovu. Tak sme sa na to vopred pripravovali. Popri pretekaní sme vyštudovali Ekonomickú fakultu na Technickej univerzite v Košiciach a Šport a trénerstvo na Univerzite Mateja Bela v Banskej Bystrici. Postupne sme už cítili, že nepodávame také výkony, ktoré by nás motivovali do ďalšej tvrdej roboty. Vedeli sme, že dostať sa na vrcholné podujatie je už oveľa ťažšie. Navyiac aj naše telá sú už staršie a pomalšie sa regenerujú. Tak sme začali hľadať možnosti, ako sa zamestnať a ostať v našom fachu. Túžili sme odovzdávať naše skúsenosti deťom a mládeži. Prišla ponuka učiť na Strednej športovej škole v Košiciach, ktorú sme rady využili.

Bol pre vás problém zvyknúť si na nové pôsobisko?

Janka: Nie. Myslím si, že sme sa aj dobre uchytili. Ja som trénerka a Danka je učiteľka telesnej výchovy. Myslím si, že nás majú deti rady a hádam sme

pre ne prínosom.

Danka: Trénujeme ešte aj deti v klube Atletika Košice na Trebišovskej ulici v Košiciach. Na tamjšej základnej škole je 200-metrový tartanový ovál. Trénujeme tam deti od šesť do trinásť rokov. Je to športový krúžok, ktorý sa venuje všeobecnej atletickej príprave. Zároveň trénujeme dve reprezentantky v atletike Michaelu Molnárovú a Silviu Kaliášovú.

44
Pre deti sú rodičia veľkým vzorom. Aj keď to majú v práci ťažké, mali by si na deti nájsť čas.

Janka Veld'áková

Kde v Košickom kraji trávite najviac času? Ako relaxujete?

Janka: My sme, samozrejme, najčastejšie na štadióne. Na relax nám stačí aj prechádzka po Hlavnej ulici v Košiciach alebo posedenie pri kávičke. My to tam zbožňujeme a nevieme si predstaviť žiť v inom meste. Nemáme však žiadne vychytené top miesto pre relax. Aj v nákupnom centre sa dá pochodiť a dať si kávu.

A šport, prípadne turistika?

Janka: Máme radi Štrbské pleso a okolie. No to nie je v Košickom kraji, uznávam. Viete, my sme doteraz mali na seba a oddych veľmi málo času. Neboli sme ešte napríklad ani na vyhladkovej veži v Košiciach. Najčastejšie chodíme v okolí Košíc na Jahodnú a na Bankov, kde sme často behávali a je tam aj pekná príroda.

Danka: Alpinku máme tiež rady. Veľmi príjemné miesto, kde je aj lezecká stena. Dá sa tam zašportovať, posedieť a napríklad aj grilovať. Odporúčame ho všetkým.

Kraj chce byť bránou obchodu z Číny do Európy

Predseda KSK Rastislav Trnka vycestoval do Číny na summit venovaný Novej hodvábnej ceste.

Košický samosprávny kraj chce využiť šancu stať sa súčasťou Novej hodvábnej cesty. Pri Košiciach v lokalite Bočiar sa končí širokorozchodná trať z východu. Ak by sa tu dobudovalo prekladisko tovaru s kapacitou 500 000 kontajnerov ročne, v kraji by vzniklo päť až desaťtisíc nových pracovných miest.

O investícii rokoval v septembri predseda KSK Rastislav Trnka s potenciálnymi investormi a dodávateľmi na summite Belt and Road Summit 2019 v Hong Kongu. Čína podľa neho má záujem na tom, aby jeden z koridorov Novej hodvábnej cesty končil pri Košiciach. „**Lokalita na východe je pre túto investíciu najvýhodnejšia, lebo tadiaľ vedie funkčná širokorozchodná trať, je tu**

priestor na prekladisko aj dostupná pracovná sila,“ informoval Trnka.

Delegácia z Čínskej ľudovej republiky si túto lokalitu pozrela aj osobne vlni a s jej strategickou polohou bola spokojná. Na summite v Hong Kongu však spomínali aj iné projekty. „**Čína je zneistená z postoja našej vlády, ktorá má záujem vybudovať širokorozchodnú trať cez celé Slovensko, pričom prekladisko by nebolo na východe, ale v „bohatej“ Viedni. Ak chceme, aby bol projekt úspešný, musíme mať jasno v tom, do akej miery chceme byť súčasťou tejto obchodnej cesty,**“ dodal Trnka. Kraj preto bude aj naďalej vyvíjať aktivity, aby sa stal vstupnou aj výstupnou bránou obchodu medzi Čínou a Európou.

Čo je Nová hodvábna cesta?

Nová hodvábna cesta je najväčší investičný projekt v dejinách, ktorého predpokladaná hodnota presahuje jeden bilión dolárov. Projekt je zameraný na zlepšenie prepravy tovaru z Číny cez Áziu do Európy budovaním koridorov a prekladísk tovarov. Jeden z koridorov vedie po súši, ďalší po mori. Preprava tovaru po širokorozchodnej trati Košice – Užhorod a Rusko – Kazachstan s nájazdom na Čínu by v porovnaní s námornou dopravou urýchlila prepravu z približne 45 dní na 15.

Priority poslancov KSK

Jaroslav Hlinka

nezávislý

Keďže mesto Košice neprijalo projekt Európskeho olympijského festivalu mládeže 2021, jednou z mojich priorit, ako poslancu KSK a starostu MČ Košice – Juh, je výstavba krytej atletickej haly samosprávnym krajom, ktorá je teraz naplánovaná na Alejovej ulici v Košiciach. Dôležitá je pre mňa aj otázka zamestnanosti v našom kraji. Ako člen Výboru pre otázky zamestnanosti ÚPSVaR v Košiciach sa aktívne podieľam na projektoch zameraných na znižovanie nezamestnanosti, ako napríklad projekt „Cesta na trh práce“, hlavne v okrese Košice – okolie, kde stále nie je veľmi priaznivá situácia.

Jozef Horváth

MOST-HÍD

Ako železničiar mám blízko k doprave a regionálnemu rozvoju. Mojou prioritou je podpora trebišovského regiónu, ktorý je významným železničiarom okrem, “v predchádzajúcich obdobiach sa v tomto sektore veľmi neinvestovalo. Ako člen dopravnej komisie a komisie regionálneho rozvoja považujem za dôležité sledovať, ako sa naplňuje rozvoj integrovaného dopravného systému, opravy ciest aj turistický ruch na Tokaji. Je potrebné investovať do projektov, ktoré vedú k rozvoju regiónu a k tvorbe nových pracovných miest.

Karol Horník

SMER-SD

Vzhľadom na to, že som jeden z najstarších poslancov KSK, nie len vekom, ale aj služobne, chcem sa venovať pomoci seniorom. Chcem byť platným členom sociálnej komisie pri Zastupiteľstve KSK. Chcem byť nápomocný aj v oblastiach ako kultúra, školstvo a šport. Chcem sa tiež pričiniť o zviditeľnenie rožňavského regiónu. Súčasťou práce poslancu KSK je aj stretávanie sa s ľuďmi, ktorí majú dobré a realizovateľné návrhy. V rámci možností využijem čo najviac takýchto stretnutí.

Marián Hojstrič

nezávislý

Mojimi prioritami sú rekonštrukcie a zlepšenie podmienok pacientov v piatich košických poliklinikách. V oblasti školstva je potrebné pokračovať v racionalizácii škôl a školských zariadení, reflektovať na potreby trhu práce a regionálne rozdiely. Nevyhnutné sú aj rýchlejšie a efektívnejšie rekonštrukcie ciest II. a III. triedy, ich údržba, vrátane údržby mostov a investícií do novej techniky. Je potrebné zvýšiť kontroly na dodržiavanie hmotnostných limitov pre nákladnú dopravu a zmeniť legislatívu, aby finančné prostriedky z pokút putovali do rozpočtu správcu, resp. vlastníka cesty.

Novinky zo Zastupiteľstva KSK

Poslanci Košického samosprávneho kraja rokovali po štrnástykrát v tomto volebnom období 21. októbra. Pribeh zastupiteľstva bol vysielaný online na facebooku KSK a na webovej stránke www.vucke.sk, kde bol dostupný aj program a materiály rokovania. Zastupiteľstvo je verejné a prístupné pre všetkých obyvateľov nášho kraja.

Najdôležitejšie témy z rokovania 21. októbra

V rámci optimalizácie siete sociálnych služieb v kraji rozhodli poslanci o vytvorení špecializovaného zariadenia pre ľudí s autizmom, duševnými poruchami a poruchami správania.

Predložená bola informatívna správa o stave mosta v Strážskom, časť Krivošťany. Predseda KSK informoval o vytvorení mostných čát, ktoré by mali kontrolovať mosty v kraji.

Schválená bola koncepcia rozvoja kultúry v KSK na roky 2020 – 2025. Zameraná je na programy Regionálna kultúrna identita, Kultúrny cestovný ruch a Kreativný priemysel.

Poslanci schválili aj spolufinancovanie projektov zameraných na ochranu životného prostredia na vybraných stredných školách.

Najbližšie rokovanie Zastupiteľstva KSK sa uskutoční 9. decembra.

Medzinárodný maratón mieru 2019

Na 96. ročníku triumfoval medzi mužmi Keňan Hillary Kibiwott Kipsambu.

O nový traťový rekord sa postarala Kumeschi Sichala Deressová z Etiópie s časom 2:26:01.

Najlepší Slovák Tibor Sahajda zdolal 42,195 km dlhú trať v osobnom rekorde s časom 2:15:25.

Najstarší maratón v Európe patril všetkým, bez rozdielu, ktorí mali chuť urobiť niečo pre svoje zdravie.

Atmosféru maratónskeho víkendu dotvorili svetelné inštalácie z festivalu súčasného umenia Biela noc.

Rozhýbali sme v septembri a októbri

Kráľovský Chlmec

Kraj sa pustil do komplexnej rekonštrukcie historickej budovy Strednej odbornej školy v Kráľovskom Chlmeči. Obnova stavby z roku 1896 si vyžiada celkovú investíciu približne 1 500 000 eur, z toho rozpočet kraja

pokryje sumu 990 000 eur. Ide o jednu z najväčších investičných akcií, ktoré kraj v súčasnosti realizuje na stredných školách. V prvej fáze opravili strechu školy, v súčasnosti sa pracuje na obnove fasády budovy.

Rožňava

Iniciovali sme výstavbu jedálne pre tri rožňavské školy, pre ktorú kraj vyčlenil z rozpočtu takmer 1 000 000 eur. Žiaci Obchodnej akadémie, Gymnázia P. J. Šafárika a Strednej zdravotníckej školy sa v súčasnosti stravujú len v prenajatej výdajni jedál. Ak pôjde všetko podľa plánu, žiaci v Rožňave sa budú v novej jedálni stravovať už v budúcom školskom roku. Navyše, nová kuchyňa by mala v budúcnosti variť aj pre stravovňu Strednej odbornej školy technickej.

Rada starostov a primátorov

Vedeniu miest a obcí sme dali priestor zapojiť sa do tvorby nového programového obdobia na roky 2021-2027. Župan so svojím tímom vyrazil v rámci Rady starostov a primátorov na šesť výjazdov po celom kraji, na ktorých informoval o nových podmienkach a možnostiach, ako za európske peniaze rozhýbať svoju obec alebo mesto. Kraj zapracuje projekty do Územnej regionálnej stratégie, ktorá zahŕňa rozvojové plány a zámery v našej župe. Stratégia kraja je podmienkou pre získanie eurofondov.

Európsky týždeň regiónov

Dali sme o sebe vedieť v Bruseli. Košický kraj sa po prvý raz aktívne zúčastnil na Európskom týždni regiónov a miest. Počas štyroch dní pricestovalo na najväčšiu verejnú akciu svojho druhu v Európe 6000 účastníkov. Košická župa mala na starosti jedno zo sprievodných podujatí, viedla workshop o dobrovoľníctve a solidarite v Európe. Pripomenuli sme, že naše krajské mesto Košice je aktuálne Európskym hlavným mestom dobrovoľníctva. V Bruseli sme prezentovali naše lokálne stratégie podpory dobrovoľníckej činnosti a konkrétne dobrovoľnícke aktivity. Workshop spoluorganizovala Kancelária stáleho zastúpenia KSK v Bruseli, ktorú košická župa otvorila v marci tohto roka.

Z Košíc do Hidasnémeti vás odvezie priamy autobus

Ak ste si zariadili bývanie za hranicou s Maďarskom, ale pravidelne cestujete domov na Slovensko za prácou, vzdelaním alebo zdravotnými službami, máme pre vás skvelú správu. Dochádzanie už nie je také komplikované ako doposiaľ.

Košický samosprávny kraj zaviedol od 1. októbra priamu autobusovú linku do Hidasnémeti. Počas pracovných dní navyše autobusy na železničnej stanici v Hidasnémeti nadväzujú na vlaky v smere z/do Miskolca a z/do Abaújszántó. Z Košíc do Miskolca sa tak dostanete len s jedným prestupom. Doposiaľ mala linka prímestskej autobusovej dopravy konečnú v Milhosti, kde ste museli presadnúť do auta alebo prejsť

do Maďarska peši. Vďaka predĺženiu tejto linky sa po novom dostanete z Košíc do Hidasnémeti jedným autobusom a s jedným cestovným lístkom. Na maďarskej strane môžete platiť aj forintami. Služby financuje Košický samosprávny kraj a zabezpečuje zmluvný partner eurobus a. s. V súvislosti so zmenou najazdia autobusové spoje mesačne o 13-tisíc kilometrov viac. Nová služba súčasne zlepšila dostupnosť obcí Milhosti, Kechnec, Seňa a Haniska z/do Košíc. Na autobusové spoje sa vzťahuje tarifa prímestskej pravidelnej autobusovej dopravy. Nezabudnite, že aj na tejto linke pociestujete s čipovou kartou lacnejšie. Okrem toho tak urýchlite vybavovanie cestujúcich. Podrobnejšie informácie získate na www.cp.sk.

Vaše reakcie z facebooku

Marcela J.: Ďakujeme pekne, už sa nemusím báť, že sa nedostanem do práce.

Viliam K.: Keby aj vlaky išli do Hidasnémeti, to by bolo super.

Marika Z.: Super, konečne, pretože spojenie bolo mizerné. Medzinárodný rýchlik ráno a večer neriešil nič. Ináč žiadne spojenie do KE. Vďaka!

Mathias M.: Keby aj v Košiciach nadväzovali autobusy pri prestupovaní a nie tak, že ujde pred nosom a potom čakajú 15 minút.

Zelot V.: Je to dobré a uvítajú to aj motoristi (dajú si vínko).

Novinky v sociálnych zariadeniach

Opatrovníkov v domácnosti odľahčíme

V septembri sme začali poskytovať takzvanú odľahčovaciu službu vo všetkých 13 zariadeniach sociálnych služieb v zriaďovateľskej pôsobnosti kraja. Občanom, ktorí opatrojú svojho príbuzného v rodinnom prostredí, chceme poskytnúť priestor na nevyhnutný odpočinok. Opatrovníci si budú môcť 30 dní v roku zaslúžiť oddychnúť, zrelaxovať a načerpať nové sily. Na toto obdobie sa o ich príbuzného dočasne postarajú krajské zariadenia sociálnych služieb. K dispozícii budú dočasne neobsadené miesta, napríklad z dôvodu hospitalizácie stáleho klienta alebo jeho pobytu u príbuzných. Podmienkou dočasného umiestnenia opatrovaného na odľahčovaciu službu je posudok z príslušného úradu práce o tom, že je odkázaný na pomoc inej osoby.

Zdravotnícke pomôcky vám požičiame

Osoby so zdravotným znevýhodnením alebo postihnutím si budú môcť od 1. januára 2020 požičať zdravotnícke pomôcky od štyroch verejných poskytovateľov sociálnych služieb, zriadených krajom. Za symbolickú sumu im pomôcky poskytnú v zariadeniach ARCUS v Košiciach, HARMONIA v Strážskom, LUMEN v Trebišove a VIA LUX v Košiciach. V okresoch Michalovce a Trebišov pôjde o vôbec prvé požičovne pomôcok. K dispozícii budú zdravotnícke postele, invalidné vozíky, WC stoličky, stoličky do sprchy, chodítka, jedálenské stoličky či antidekubitné podlahy.

Nové zariadenie pre duševne chorých s poruchami správania

V kraji pribudne špecializované zariadenie s pobytovou formou pre ľudí s duševnými ochoreniami, kombinovanými s výraznými poruchami správania. Otvoríme ho 1. marca 2020 v zariadení LÚČ-DSS v Šemši v okrese

Košice-okolie. Využívať ho bude 25 klientov bez obmedzenia veku. Predanú cieľovú skupinu je v kraji aktuálne k dispozícii len jedno zariadenie s kapacitou 30 miest. Avšak pre nevyhovujúce podmienky tento objekt nemožno plne využívať, potrebuje rekonštrukciu. Počet občanov s danými ochoreniami ako aj žiadosti o ich umiestnenie pritom v celom kraji narastajú.

Vzniká prvé autistické centrum v kraji

Pripravujeme otvorenie prvého autistického centra v kraji s celoročnou pobytovou formou. Špecializované zariadenie vznikne v Idea-DSS v Prakovciach v okrese Gelnica. Jeho služby bude môcť využívať 25 klientov s pervazívnou vývinovou poruchou, kam patria diagnózy ako napríklad autizmus alebo aspergerov syndróm. Odborníci odhadujú, že niektorou z porúch autistického spektra trpí 1 zo 150 ľudí. Kraj sa preto rozhodol na tento dlhodobý neriešený problém zareagovať. Centrum bude občanom slúžiť od júla 2020.

Výzva!

Aj v roku 2020 podporí Košický kraj projekty v cestovnom ruchu. Tentokrát na to vyčlenil rekordnú sumu 840-tisíc eur. Prihláste sa so svojimi nápadiami na webe

vyzva.terraincognita.sk

Žiadosti je možné podávať do 30. 11. 2019.

Krajina nespoznaná odhaľuje poklady kraja

Košický kraj sa opäť rozhodol rozhýbavať cestovný ruch prostredníctvom programu Terra Incognita - Krajina nespoznaná. V roku 2020 prerozdelením 840-tisíc eur. Prostredníctvom zrealizovaných projektov chce priviesť verejnosť k pokladom, ktoré sú zatiaľ skryté. Vďaka výzve budú podporené lokálne podujatia aj akcie medzinárodného významu, ktoré majú šancu prilákať do kraja tisíce návštevníkov, ako napríklad Medzinárodný maratón

mieru či Art Film Fest. Opäť môžu získať podporu aj projekty zamerané na nové zážitky v regiónoch. Kraj ako prvý na Slovensku podporí projekty zamerané na ekoturizmus. Zamerané sú napríklad na revitalizáciu chránených území, kultúrnych pamiatok či rozvoj vidieckeho turizmu. Program Terra Incognita sa v Košickom kraji realizuje od roku 2011, avšak v roku 2020 plánujeme rekordnú investíciu 840-tis. eur. Odtedy vznikli na východe desiatky úspešných projektov, vďaka ktorým

môžu návštevníci spoznávať aj menej známe lokality v kraji. V tomto roku napríklad pribudol na Vinianskom hrade dobový šliapací žeriav, ktorý dobrovoľníci používajú na obnovu hradu. V chránenom vtáčom území na Senianskych rybníkoch vzniká nová plošina na pozorovanie vzácného vtáctva. V skanzene baníctva v Gelnici môžu návštevníci vidieť, ako sa kedysi drvila ruda na banskom stroji - pochwerku. A vďaka finančným prostriedkom sa darí obnovovať aj hrad Slanec pri Košiciach.

Niektorým znejú v ušiach štrngajúce kľúče aj po 30 rokoch. Iní v tom čase ešte neboli na svete. Či ste si už Nežnú revolúciu prežili na vlastnej koži, alebo ste s ňou prišli do kontaktu len na hodine dejepisu, Košický samosprávny kraj pre vás pripravil niekoľko podujatí, ktoré tieto prelomové udalosti v dejinách Slovenska pripomenú. Príbehy na hranici medzi socializmom a demokraciou zmapujú počas novembra a decembra výstavy, prednášky, projekcie, koncerty či diskusie.

Fotky: Veronika Janušková

Zaspomínajte si na Nežnú

Nosným podujatím spomienkovej jesene bude výstava Prvý dotyk so slobodou v réžii Verejnej knižnice Jána Bocatia. Od 14. novembra ju nájdete v Barkóczyho paláci na Hlavnej 48 v Košiciach. Knižnica, Ústav pamäti národa ako aj RTVS vo svojich archívoch oprášia vzácne dokumenty. Vďaka tomu si budete môcť na výstave pozrieť unikátne zábery z demonštrácií v Košiciach, ktoré zachytávajú aktérov z tribún i pod nimi.

Školské kolektívy ocenia didaktickú pomôcku, ktorú pripravili historici z Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach. Poslúži aj učiteľom dejepisu ako kreatívny podklad pre pútavé, moderné vyučovanie o Nežnej revolúcii. Návštevníci si budú môcť napríklad vytvoriť pocitovú mapu, z ktorej vznikne akýsi pamätník k 30. výročiu Nežnej revolúcie. Prvým zo sprievodných

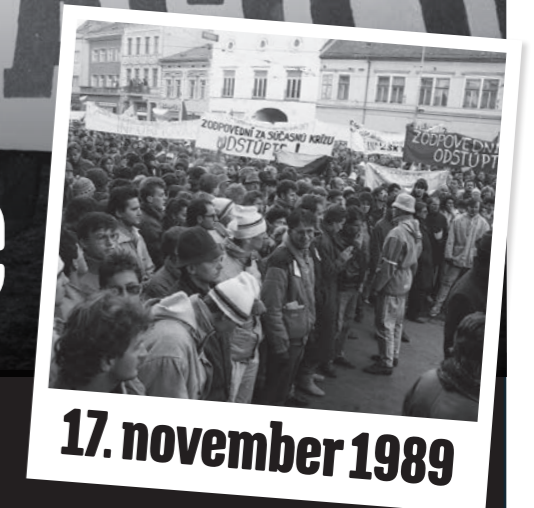
podujatí výstavy bude verejná diskusia v divadle Thália, ktorá je naplánovaná na 13. novembra o 19:00.

Odkaz 17. novembra si pripomenie aj Východoslovenské múzeum. Nájdete tu komornú výstavu Na ceste k slobode. Múzeum Spiša pri tejto príležitosti otvorí fotografickú výstavu s obrázkami z novembra 1989, ktoré mapujú revolučné udalosti v Spišskej Novej Vsi. S históriou „Nežnej“ sa prostredníctvom prednášky bližšie oboznámi aj návštevníci Gemerskej knižnice v Rožňave. Videodokumenty premietnu v Baníckom múzeu, kde bude možnosť diskutovať s priamymi účastníkmi zhromaždení. Gemerské osvetové stredisko pripravuje pri tejto príležitosti premietanie dokumentárneho filmu. Zemplínske osvetové stredisko v Michalovciach organizuje besedu, hudobné vstupy

mládeže a symbolické zapáľovanie sviečok. Na november 1989 nezabúda ani Zemplínska knižnica Gorazda Zvonického Michalovce, pripravuje spomienkové posedenie s účastníkmi Nežnej revolúcie. Zemplínske múzeum priblíži revolučné udalosti prostredníctvom moderovanej diskusie s pamätníkmi týchto pohnutých časov.

Vyberte si niektoré z podujatí, ktoré pre vás pripravili organizácie v zriaďovateľskej pôsobnosti Košického samosprávneho kraja a prídte si prežiť zimomriavky Nežnej revolúcie aj po 30 rokoch. Viac informácií nájdete na stránke

www.vucke.sk

17. november 1989

Tokaj nie je len víno

Ak ste nestihli Tokajský cykloexpres, odporúčame návštevu Tokaja začať v Múzeu a Kultúrnom centre južného Zemplína v Trebišove.

Túto jeseň si na košickej železničnej stanici zvykli, že v soboty majú väčší nápor cyklistov a turistov než v iné dni roka. Druhá októbrová ale lámala rekordy. „Dnes je vás asi najviac, odkedy premáva ten vlak,“ podotýka predavačka miestnej predajne rýchleho občerstvenia popri tom, ako jednému

z amatérskych nasledovníkov Petra Sagana predáva pečivo. „Lebo dnes ideme pretekať,“ rýchlo odvetil, strčil raňajky do batoha a bežal k svojmu bicyklu, s ktorým namieril na perón, kde ho čakal Tokajský cykloexpres. Tento mimoriadny vlak spustila tohto roku košická župa spolu s Košice Regiión Tu-

rízmus a Železničnou spoločnosťou. Každú septembrovú sobotu sa ním v čase vinobrania prepravovali turisti do Vinohradníckej oblasti Tokaj. Ponúkal aj bezplatný prevoz bicyklov vo svojom cyklovozni. Najviac ich prepravil práve počas druhej októbrovej soboty. Mohol za to ďalší ročník súťaže Tour de Tokaj.

Jediná slovenská tour po vinohradoch

Na Tokaji je čo pozeráť a obdivovať počas celého roka. Najväčší nápor turistov však podobne ako iné vinohradnícke oblasti zažíva na jeseň počas vinobrania. Poslednou veľkou akciou roka je práve Tour de Tokaj. Je rozdelená do viacerých kategórií pre cyklistov aj bežcov. Trasy je z čoho vyberať, veď Tokajom vedie už vyše 80 kilometrov cyklochodníkov. Spolu s účastníkmi pretekov sme z vlaku vystúpili v Čerhove, prvej zastávke cykloexpresu, ktorý pokračoval vo svojej ceste do Slovenského Nového Mesta, Borše a Stredu nad Bodrogom. Kým súťažiaci sa do Malej Trne, štartu Tour de Tokaj, previezli na svojich dvoch kolesách, my sme spolu s ostatnými pešími turistami využili pripravenú kyvadlovú dopravu. Na svojej potulke sme, samozrejme, nemohli vynechať výstrel, ktorý na miestnom futbalovom štadióne postupne rozhýbal doslova masu amatérskych športovcov. Pred pretekmi absolvovali spoločnú rozcvičku, do tempa im zahrala miestna kapela a zatancovali mladé devy. Pre cyklistov, ktorí nechceli súťažiť, ale išlo im hlavne o spoznávanie vinohradníckej oblasti, bola určená kategória BIKE rekrea, ktorá sa tiahla takmer cez všetky obce historickej oblasti Tokaj a ponúkala krásne výhľady na vinohrady a ich okolie, návštevu hradov a kaštieľov a národnej prírodnej rezervácie Zemplínske vrchy. Mimo chodom, Tour de Tokaj je jediné podujatie svojho druhu vo vinohradníckom regióne na Slovensku. Tohto roku oslávil štvrté narodeniny a zúčastnilo sa na ňom vyše 700 bežcov a cyklistov, čo bolo trikrát viac ako vlani.

Unikáty Malej Trne

Malá Trňa nie je len východiskovým a konečným cieľom výnimočných pretekov, ale aj miestom, kde sa nachádzajú dva unikáty Tokajskej vinohradníckej oblasti. Prvým je 12 metrov vysoká vyhliadková veža v tvare dreveného suda, z ktorej máte

celý Tokaj ako na dlani. Druhým zas najstarší pivničný komplex na slovenskom území vinohradníckej oblasti. Skladá sa z troch pivníc s archívom tokajských vín s celkovou dĺžkou chodieb 2500 metrov. Pivnica bola vyhĺbená na prelome 15. a 16. storočia. V jej najstaršej časti sa nachádza vzácny pôvodný nápis, podľa indícií v hlaholike, čo by znamenalo, že pivnica bude ešte staršieho dáta. O tom, že ide o pivnicu skutočne starú a vzácnu, svedčila aj hrubá vrstva plesne Botrytis cinerea, ktorá sa tiahla po jej stenách. Táto plesň sa tvorí len v tufových pivniciach, kde zraje Tokaj a patrí k jedným z hlavných ukazovateľov kvality tokajských pivníc. Popri degustácii vín v stredovekých pivniciach odporúčame aj ochutnávku miestnych špecialít. Po poslednej skúsenosti radíme tradičnú zemplínsku fazuľovú polievku a holúbky.

Brána do Tokaja

Prevádzka Tokajského cykloexpresu mala byť ukončená jazdou na Tour de Tokaj. Kvôli veľkému záujmu o jeho služby bola predĺžená do konca októbra. Ak sa vyberiete na potulky Tokajom po tomto dátume, odporúčame začať výpravu v meste Trebišov, ktoré je vstupnou bránou do tejto vinohradníckej oblasti. Konkrétne v Múzeu a Kultúrnom centre južného Zemplína. Sídlí v mestskom parku s francúzskou záhradou, v barokovo-klasicistickom kaštieli. Jedna zo stálych expozícií múzea dokumentuje dejiny a súčasnosť tokajského vinohradníctva a vinárstva na Slovensku. Je zriadená v pivničných priestoroch kaštieľa, kde sa dá objednať aj degustácia vín. Zamestnanci múzea ponúkajú takisto možnosť vytvorenia programu pre pobyt na Tokaji spolu s dohodnutím návštev a degustácií u jednotlivých vinárov.

Fakty o Tokaji

Názov Tokaj pochádza zo staroslovenského „stokaj“, čo znamená sútok dvoch riek - Bodrogu a Tisy. Táto oblasť poskytuje stabilnú klímu s teplými a suchými obdobiami jesene. Pôda je zas bohatá na vulkanické horniny. To všetko vytvára podmienky pre tvorbu ušľachtilej plesne Botrytis cinerea. Tá napadá hrozno a prispieva k tvorbe cibéb. Cibéby sú zoschnuté bobule hrozna, ktoré obsahujú 40 až 60 percent hmotnosti cukru. Z nich sa vyrábajú sladké vína, medzi ktoré patria aj vína s chráneným označením Tokaj. V súčasnosti sa v tokajskej oblasti produkujú vína odrodové - Furmint, Lipovina, Muškát žltý, ďalej vína suché a sladké. Najznámejšie sú tokajské výbery 3, 4, 5 a 6 putňové. Tokajskú vinohradnícku oblasť tvoria na území Slovenska katastre siedmich obcí: Bara, Čerhov, Černochoch, Malá Trňa, Slovenské Nové Mesto, Veľká Trňa a Viničky.

Odporúčame vidieť a zažiť

Vyhliadková veža Tokaj medzi obcami Malá trňa a Černochoch

Plavba po rieke Bodrog

Kaštieľ v Borši-rodisko Františka II. Rákocziho

Dom tradícií v Čerhove

Najnižšie položené miesto na Slovensku nachádzajúce sa na území obce Klín nad Bodrogom

Prírodná rezervácia Tarbucka s ojedinelým javom v rámci celej Európy, ktorým sú viate piesky, ležiace na andezitových kopcoch.

Novembrové podujatia v kraji

4. 11.

História Spiša - Provincia XVI spišských miest, Múzeum Spiša

Presne v tento deň uplynie 245 rokov od vzniku Provincie XVI spišských miest, ktorej administratívnym centrom sa stala Spišská Nová Ves. Múzeum Spiša pri tejto príležitosti pripravuje rôzne aktivity. Jedným

z hlavných podujatí je uvedenie výsledkov projektu podporeného z KSK výzvy „Tradície inšpirujú inovácie“ s názvom Provincia XVI spišských miest - malá Európska únia.

18. - 23. 11.

Rok na Gemer, Gemerské osvetové stredisko

Zimný festival zvykov a obyčají Rok na Gemer oslavuje 25. výročie. Tvorivé dielne, tanečné a spevácke domy, koncerty tradovanej aj etno muziky, varenie a pečenie gemerských špeciálov, dokonca pokusy o slovenské rekordy v ručnom tkaní pokrovca či ťahaní štrúdle a, samozrejme, veľkolepý sobotňajší galaprogram v Rožňave zaručia nielen skvelú zábavu, ale aj možnosť zažiť genius loci Gemera.

23. 11.

Esencia - Klenoty kraja, Divadlo Grand

Esencia je prehliadkou tvorby folklórnych kolektívov z územia Košického samosprávneho kraja. Vo večernom galaprograme v Divadle Grand v Košiciach sa predstavia účinkujúci, ktorí prezentujú tanečnú a hudobnú kultúru regiónov východného Slovenska. Záver galaprogramu bude patriť tanečnému divadlu Klenoty kraja, v ktorom päť tanečných párov predstaví v jednom celku regióny Gemer, Abov, Spiš, Zemplín a Medzibodrožie.

Viac informácií nájdete na webových stránkach kultúrnych inštitúcií.

Súťaž s tajničkou

Milí lúštitelia, správnu odpoveď z tajničky nám pošlite e-mailom na tlacove@vucke.sk do **31. 10. 2019**. Vyhrať môžete smart hodinky. Účastníci prihlásením sa do súťaže a splnením podmienok dávajú KSK svoj súhlas so spracovaním osobných údajov, ktorými sú poskytnuté identifikačné údaje účastníka súťaže (meno, priezvisko, e-mail, adresa trvalého pobytu, telefónne číslo). Tieto osobné údaje budú spracované výlučne na účely realizácie súťaže a odovzdania výhry.

Výhercovia z predchádzajúceho čísla: **Ján Kováč, Slávka Jalčová**

POMŔCKY: BURG, ENEMO, ENUK	ZNAČKA SUŠIENOK	MESTO NA NOVEJ GUINEI	BÝVALÝ RUSKÝ KOZMONAUT	INTERNET. SKRATKA	RASTLINSTVO	POMŔCKY: AULIN, TRINUS	ŽENSKÉ TAL. MENO	TAJNIČKA 2	ASPEKT S HODNOTOU 10°	RIEKA (ANGL. SKR.)	AREA AUDIT OFFICE (SKR.)	RÍMSKA ČÍSLICA	KRÁTKE ZASTAVENIE DYCHANIA (LEK.)	POMŔCKY: AEK, LNU, ILOG	FUTBALOVÝ KLUB V ATENACH	LETECKÁ DOPRAVA	KYSLIK (ZN.)	HOKEJOVÝ KLUB V HELSINKÁCH	TAJNIČKA 4
JAZZOVÝ ŠTYL						JEDLO								MUŽSKÉ MENO METROPOLA TALIANSKA					
EURÓPSKA ORGANIZÁCIA						CESTOVNÁ AGENTÚRA					PREDLOŽKA ZMIZNE						ZÁMENO AVIAN INFLA VIRUS (SKR.)		
SLOV. HUDOBNÝ SKLADATEĽ						EXOTICKÝ STROM UTOROK (SKR.)										OPYTOVACIE ZÁMENO OBRUBA			
PLUH (MAĎ.)				KANADSKÝ HOKEJISTA PAPAGÁJ						PAPÁM	DEŇ (ŽIDOVSKY) HUDOBNÁ STUPNICA				VYRIES ATEISTKA				
	OSTROV V INDONÉZII	TAJNIČKA 1 ČESKÝ SPEVÁK												NÁMET PREDLOŽKA					
POTRAT						SLOVENSKÁ REPUBLIKA	VŠETKY PÍSMENÁ	PREDPONA (POLOVICA) DARUJEM					TU DRUH ATLETŮV				IÓNIIUM (ZN.) VÁPNIK (ZN.)		
TYP HVIEZDY					OVOCNÁ ZÁHRADA KOVANÍM ZHOTOVILA			TAJNIČKA 3 PORADIE (ANGL.)								KARÁT (ZN.) VIDINA			OBYVATEĽ ODESY
ALEBO				SÚPIS POZEMKŮV OTEC (HOVŔR.)					UNIVERZITA VO ŠVÉDSKU ČESKÝ ZÁPŔR					ESÁ (ČES.) TYP SOFTVÉRU				ALEBO (ŠPAN.) KNIHA MODLTIEB	
AKOSI						ČESKÉ MUŽ. MENO NEWTON (ZN.)				DIZAJN ŠTÚDIO NÁZOV VYDAVATEĽA								PREDLOŽKA (LATIN.) INTERNET SPOĽČNOSŦ	
SPOJKA			CIACHA CHORVÁTSKY OSTROV					TURECKÁ PÍŠŦALA DUB (ANGLICKY)				PATRIACE IRINE REVÚCA (EČV.)							
POMŔCKY: NEI, ARJ, ANENI, ELARE	ŠPANIELSKO (ZN.)	ROLOVACÍ (SKR.) VECKO-OBCHOD				EUR. OBCH. KOMORA IRIDIUM (ZN.)			TAJNIČKA 5 ASTÁT (ZN.)								HORA LOW LEVEL (SKR.)		
PRVÁ ŽENA				NÁZOV OPERY YPSILON				ORÁŦ (SPAN.) SAMOHLÁSKA						SÚČASŦ OBJEKTÍVU BELGICKO (MPZ)					
SEVERSKÉ ZVIERATÁ					KOZMICKÁ LOŔ							LEK PROTI BOLESTI							